

Asia nro: DKIR/893/00.05.00/2025

Viite: Kirkkohallituksen lausunto sosiaali- ja terveysministeriölle luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle Kansaneläkelaitoksen tietojenvaihtoa koskevan lainsäädännön muuttamiseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriölle

Sosiaali- ja terveysministeriö (VN/17391/2025) on lähettänyt lausuntokierrokselle luonnoksen hallituksen esitykseksi eduskunnalle Kansaneläkelaitoksen tietojenvaihtoa koskevan lainsäädännön muuttamiseksi. Kirkkohallitukselta on pyydetty asiaan lausunto. Lausunto on pyydetty esittämään määritellyn jaottelun mukaisesti. Lausuntona Kirkkohallitus esittää seuraavat huomiot.

Pankki- ja tilitietoihin liittyvä lausuntopalaute

Kirkkohallitus pitää kannatettavana tavoitetta sujuvoittaa etuuskäsittelyä. Tilitietojen puuttuminen voi tällä hetkellä viivästyttää etuuksien käsittelyä, joten sähköinen tiedonvaihto keventäisi sekä etuuskäsittelijöiden työtä että hakijoiden asiointitaakkaa. Samalla Kirkkohallitus muistuttaa, että tilitiedot kuuluvat yksityiselämän suojan ydinalueelle myös sosiaaliturvaa tarvitsevan osalta. Tilitietoihin pääsyn tulee olla tiukasti rajattua, todelliseen välttämättömyyteen perustuvaa ja läpinäkyvästi valvottua.

Matkakorvauksiin (Kela-taksit) liittyvä lausuntopalaute

Kirkkohallitus muistuttaa, että Kela-taksi on monelle hoitoa tarvitsevalle välttämätön hoitoon pääsyn turvaaja. Kirkkohallitus pitää huolestuttavana ehdotusta, jonka mukaan asiakas maksaisi matkakulut kokonaan ensin itse ja hakisi korvauksen jälkikäteen. Vähävaraisilla ei useinkaan ole tähän taloudellisia edellytyksiä, mikä voi heikentää hoitoon pääsyä. Lisäksi ehdotus aiheuttaa aiempaa suurempaa riskiä maksujen viivästymiseen taksiyrittäjille. Ennen suorakorvauksen rajaamista on tärkeää varmistaa yksilöllinen arvio taloustilanteesta, toimintakyvystä ja tuen tarpeesta. On myös poissuljettava tahattoman väärin toimimisen mahdollisuudet.

Kirkkohallitus korostaa, että syrjäseuduilla ei tulisi pitää väärinkäyttönä sitä, että terveydenhoitomatkan yhteydessä hoidetaan muitakin välttämättömiä asiointitarpeita. VTT:n

ja Vaasan yliopiston MaaElli-hankkeen (2025) mukaan Sote- ja Kela-kydyt ovat keskeinen keino ehkäistä ja korjata liikenneköyhyyttä.

Toimeentulotuessa huomioitavia laskuja koskevaan Kansaneläkelaitoksen tiedonsaantioikeuteen liittyvä lausuntopalaute

Kirkkohallitus pitää myönteisenä, että ehdotettu tiedonsaantioikeus voi nopeuttaa etuuskäsittelyä ja lyhentää käsittelyaikoja.

Toimeentulotuen hakijan tietojenanto- ja ilmoitusvelvollisuuteen liittyvä lausuntopalaute

Kirkkohallitus korostaa, että tulorekisteri on jo merkittävästi vähentänyt sosiaaliturvaan liittyviä väärinkäytöksiä. Kirkkohallitus muistuttaa, että väärinkäytökset ovat hyvin pieni osa kaikista takaisinperintäpäätöksistä. Epäily väärinkäytöksistä ei saa hallita etuuskäsittelyä, sillä avun tarvitsija on haavoittuvassa asemassa oleva henkilö.

Lääkärinlausuntoja ja -todistuksia koskevan tiedonsaantioikeuden tarkentamiseen liittyvä lausuntopalaute

Kirkkohallitus pitää kannatettavana tavoitetta sujuvoittaa etuuskäsittelyä lääkärinlausuntojen tietoturvallisella toimittamisella. Kirkkohallitus pitää tärkeänä, että Kansaneläkelaitoksen sisällä lääkärilausunnot olisivat käytettävissä eri etuuskäsittelyissä. Samalla Kirkkohallitus muistuttaa, että terveystiedot ovat erityisen tietosuojan alaista tietoa, joiden jakaminen erityisesti elämän vastoinkäymisten kohdatessa on hoidettava tietoturvallisesti, tarkoituksenmukaisesti ja tarkasti rajatuilla käyttöoikeuksilla.

Muihin toteuttamisvaihtoehtoihin liittyvä lausuntopalaute

Kirkkohallitus pitää tärkeänä, että tiedonsaantioikeuteen liittyä asiakkaan mahdollisuus kieltää suora arkaluonteisten tietojen saanti ja mahdollisuus toimittaa pyydetty tiedot itse. Tietojenvaihto tulee tehdä tietoturvallisesti ja vain siinä laajuudessa, jota asian käsittely edellyttää. Lähtökohtana tulee olla sujuva ja turvallinen tiedonkulku, ei väärinkäytösepäily.

Vaikutusten arviointiin liittyvä lausuntopalaute

Kirkkohallitus painottaa, että lakimuutosten tulee hyödyttää sosiaaliturvan hakijoita. Väärinkäytösten lisäksi lainsäädäntöä tulisi motivoida hankalassa elämäntilanteessa olevien ja apua hakevien asioinnin sujuvoittaminen ja avun hakemisen helpottaminen. Kirkkohallitus katsoo, että ehdotus edistää monien kirkon diakonian piirissä kohdattujen ihmisryhmien tilannetta, kuten köyhyyttä kokevat, ikääntyneet, muistisairaat, omaishoitajat, vangit, edunvalvonnassa olevat, vammaiset ihmiset tai eri syistä digisyrjäytyneet.

Kirkkohallitus pitää riskinä, että välttämättömyysperuste tulkitaan liian laveasti ja tietoja pyydetään liiallisesti. Liian laaja tietojenvaihto voi vaarantaa luottamusta viranomaisiin sekä lisätä sosiaaliturvan alikäyttöä. Sosiaaliturvan alikäyttö on jo nyt merkittävämpi ongelma kuin väärinkäytökset. Mikäli tiedonvaihto aiheuttaa luottamuspulaa ja vahvistaa alikäyttöä, tämä syventää heikoimmassa elämäntilanteessa elävien ahdinkoa.

Muu lausuntopalaute

Kirkkohallitus haluaa nostaa esiin, että väärinkäytökset ovat edelleen hyvin pieni osa Kelan etuuskäsittelyn kokonaismääriä. Petosten, väärennösten ja väärinkäytösten ennaltaehkäisy ei saa sävyttää liikaa sosiaaliturvakeskustelua. On tärkeää varmistaa, että ihmiset tietävät ja osaavat hakea heille kuuluvat etuudet.

Niilo Pesonen
kansliapäällikkö

Titi Gävert
asiantuntija